

Sborové listy

Příležitostník Sboru pro záchranu hradu Lanšperka, občanského sdružení

Číslo 27

květen 2016

14. května 1316

29. listopadu 1378

Adolf Hejduk

Pancéř Smanický ze Žampachu

Kol Žampachu kupci jedou tvrdě, těžce,
těžké látky vezou, plné vezou měšce,
těžce, takže sotva noha nohu stihá,
ale v houští Pancéř zrádně s chasou číhá.

„Hoj, ty chaso, rychle spusť se na kupčiky,
a kde odpor najdeš, chop se na ně dýky;
seber skvostné látky, zlaté krumplování,
podle lovu peněz bude hodování.

Chutě udeř na ně, chutě beze strachu:
věř, že tobě velí Pancéř ze Žampachu,
pán a rytíř statný v míru i ve sváře,
který zlatý řetěz dostal od císaře.

Pancéř, který život s mečem v ruce prožil,
který ni ve spánku krunýř neodložil:
Pancéři mír země věru se již hnuší,
zlato chce on mítí, zlato mítí musí.“ -

„Hej, pane Smanický, se zlou ses potázal,
kupčiky dnes Karel doprovodit kázal,
doprovodit kázal a sám přišel taky
vysvobodit kupce, zjímat dravé ptáky.“

Zbujniku, teď čeled' tvá mu neuteče,
chytne on tě, Jene, a tvůj Žampach zteče!“
Pancéř jímá kupce, leč než přišlo ráno,
bylo jeho chlapstvo pozjímáno.

A uprostřed chlapů kráčí Pancéř starý,
jestřáb černošedý s krvavými spáry,
na krunýři černém zlatý řetěz nese.
Neznal, co je bázeň, teď se chví a třese.

„Pancéři!“ dí Karel, „dnes mně lov se zdařil,
přízeň beru Tobě, kterous lupem zmařil:
co Ti slávou bylo, hanbou se má státi,
řetěz máš, tu chci Ti ještě hřebík dáti.“

Katovi pak velí: „Slyšíš! bez meškání,
ať vykonáš pilně moje přikázání,
na žampašské bráně dle rozkazu mého
pověsíš Pancéře, lotra Smanického!

Pověsíš jej na ten řetěz darovaný
na pokutu přísnou pro chlapy i pány:
on, jenž pýchou býval, výstrahou má býti,
že chce Karel v zemi spravedlnost mítí.

Jak jsem Žampach rozbil, tak chci na výstrahu
rozbít každé hnízdo zbojníků a vrahů.“
A co Karel velel, vykonáno katem,
již tam Pancéř visí na řetěze zlatém.

Adolf Hejduk (1835-1923), český básník a představitel májovců by propagátorem česko-slovenských vztahů. Učitel pražské reálky v roce 1859 a od roku 1860 učitel kreslení a stavitelství na vyšší písecké reálce. Rok (1876) působil na reálném gymnáziu v Praze.

Josef Svatopluk Machar

Pancěř Smanický ze Žampachu

Pan Pancěř kdys se dobře bil,
meč jeho byl na slovo vzatý -
sám císař za to zavěsil
mu na hrdlo řetěz svůj zlatý...

Pan Pancěř pil a hřmotil, klel,
oči mu plály jak plamen,
ohromný meč a přilbu měl,
černý plášť visel mu s ramen...

Pan Pancěř zlato, zboží krad,
rozbíjel kupčíkům hlavy,
až přišel císař, zbořil hrad -
a konec byl zbojnické slávy.

Krev sedlou a vztek na tváři,
kol šíje ten řetěz zlatý -
pan Pancěř veden byl k císaři
důkladným provazem spjatý.

„Ten řetěz dostals ode mne,“
Karel zří do oči jemu,
„Co císař dal, to již nevezme -
přidá však oprátku k tomu.“

A když se západ ve nachu
a v lesku zlaceném koupal,
v kouřících troskách Žampachu
pán jeho větrem se houpal...

Josef Svatopluk Machar (1864-1942), český básník a prozaik, představitel České moderny (F. X. Šalda, O. Březina, V. Mrštík...). V letech 1891-1918 pracoval jako úředník ve Vídni. Tam spolupracoval s T. G. Masarykem a byl vedle něj nejnámějším představitelem realistické strany. Po vzniku Československa byl v Praze jmenován generálním inspektorem československé armády. V roce 1924 se funkce vzdal a přešel ke krajní pravici.

Karel IV. a Žampach

660 let od poprav y Jana Pancěře ze Žampachu

Radim Dušek

Kdo postavil hrad Žampach, jest příčinou mnohých domněnek a dává prostor pro nejednu teorii i spekulaci. Je pravděpodobně, že jeho držitelé počátku 14. století byli rovněž jeho zakladateli. Nám je ze Zbraslavské kroniky znám Petr ze Žampachu, který s Jenišem z Kyšperka činili lanšperskému panství veliká příkoří. Aby se jich vlastníci panství, zbraslavští mniši, zbavili, dali jim 60 hřiven stříbra.

V držení královské komory se Žampach ocitl za Jana Lucemburského, jenž hrad dal v roce 1324 v léno Jindřichovi mladšímu z Lipé. Na přelomu 30. a 40. let 14. století se Žampach dostal do držení Jana ze Smojna, který vešel do historie svým lapkovským chováním a střetem s císařem Karlem IV. Ostatně, sám Karel IV. tak získal žampašský majetek ku prospěchu svých českých královských politických cílů a využil ho ve prospěch pána z Potštejna.

Markrabě Karel se potýkal se zločinností v blízkosti lanšperského panství už koncem 30. let 14. století, jak uvádí ve svém životopisu: „*Téhož léta jsem přijel k Vysokému Mýtu a zbořil jsem hrad Choceň a četné hrady pána z Potštejna, neboť jsem toho času vedl válku s tím pánem; později však došlo ke smíru.*“¹ Loupeživý rytíř Mikuláš z Potštejna vlastnil síť hradů a pevností mezi Tichou a Dívokou Orlicí. Karel proti jeho zpupnosti vyjel v roce 1338 a 1339. Mikuláš zahynul v troskách hlavní věže dobytého hradu, jeho statky byly zabaveny. Až po dvou letech byl rodně vrácen Vamberk, Žamberk a Kostelec nad Orlicí.

Ústní lidová tradice nám dochovala zvěst o tom, že se Karel najednou objevil na taneční zábavě v Záměli v hostinci u silnice, kde byl jednou selkou vyzván, aby si s ní zatančil kolem sloupu, podpírajícího strop tančírny. Odtud „Sloup Karla IV.“. Při svém tažení u Potštejna byl údajně také na obědě na sopotnické faře.² Daleko známější se stala událost spojená s výpravou ku hradu Žampachu. Krátkou, ale základní, informaci nám zanechal Beneš Krabice z Weitmile.³

I když byl Krabice císařův chvalořečník, který své dílo psal v posledních letech Karlova života a všechny neúspěchy taktně přehlížel⁴, jsou jeho zprávy chápány jako věcně vcelku spolehlivé, zejména v poslední části od roku 1346, kde líčí události jako současník a přímý svědek. Spisovatelsky svou látku nezvládl, postrádajíc potřebnou erudici.⁵

Kroky římského císaře a českého krále Karla IV. v roce 1356 hodnotil Beneš Krabice z Weitmile tak, že panovník nemohl přehlédnout, jak je v jeho království pácháno mnoho loupeží a zločinů, které zůstávají nepotrestány. Proto svolal veliký sněm knížat, pánů, urozených, vladků a měšťanů, patřících ke koruně Českého království. Sněm se konal na konci září 1355.

Výsledkem měl být zákon, stanovující, aby kdokoliv z pánů, urozených, vladků nebo měšťanů nebo jakákoliv jiná laická osoba kteréhokoliv stavu nebo jakéhokoliv vynikajícího postavení, jež by byla obviněna ze zločinu krádeže, loupeže nebo lupičství, byla prohlášena za psance nebo odsouzena a nemohla by se z tohoto zločinu podle zemského práva ve lhůtě jí stanovené ospravedlnit. Jestliže by byly takové její přestupky obecně známé nebo zjevné, aby potom táž osoba byla navždy bezectná, zbavena všech práv a nebyla připuštěna k žádným právním nebo čestným úkonům, jak u soudů tak mimo ně na jakýchkoliv místech, bez ohledu na to, že by sám císař, jeho dědicové nebo nástupci, čeští králové, takto

¹ Karel IV. Vlastní životopis, kapitola XIV. In: KOL. *Kroniky doby Karla IV.* Praha: Svoboda, 1987, s. 38

² FILIP, Dominik. Pověsti ze severovýchodních Čech. In: *Národopisný věstník československý*, 1924, č. 17, s. 87.

³ Beneš Krabice z Weitmile pocházel z rytířského rodu, svatovítský kanovník a od roku 1355 do konce svého života ředitel stavby Svatovítského chrámu. První dvě knihy začal psát někdy před rokem 1370, po roce 1372 pokračoval v sepsování třetí a čtvrté knihy. Zemřel v roce 1375.

⁴ FIALA, Zdeněk. *Předhusitské Čechy 1310-1419. Český stát pod vlivem Lucemburků 1310-1419.* Praha: Svoboda, 1968, s. 142.

⁵ SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV.* Praha: Svoboda, 1979, s. 388.; KOL. *Kdo byl kdo v našich dějinách do roku 1918.* Praha - Libří, 1996, s. 461.

odsouzenému, proskribovanému, obžalovanému nebo kletbou stíženému člověku dali odpuštění za spáchané činy nebo milost v jakékoliv slovní nebo písemné formě, protože taková milost nebo vrácení cti bude považováno za soukromoprávní. Ten člověk, jemuž byla takto obnovena nebo vrácena královská milost, nepodstoupil z milosti panovníka časnou smrt, kterou by si pro své zločiny zasloužil, ale aby podle svých majetkových možností odškodnil ty, jimž způsobil škodu. Avšak, i když by nahradil vše, přece měl zůstat bezectným a beze všech práv a cti po celý čas svého života.

„Ačkoli můžeme pokáním spasit duši, přece nemůžeme smazati bezectnost.“

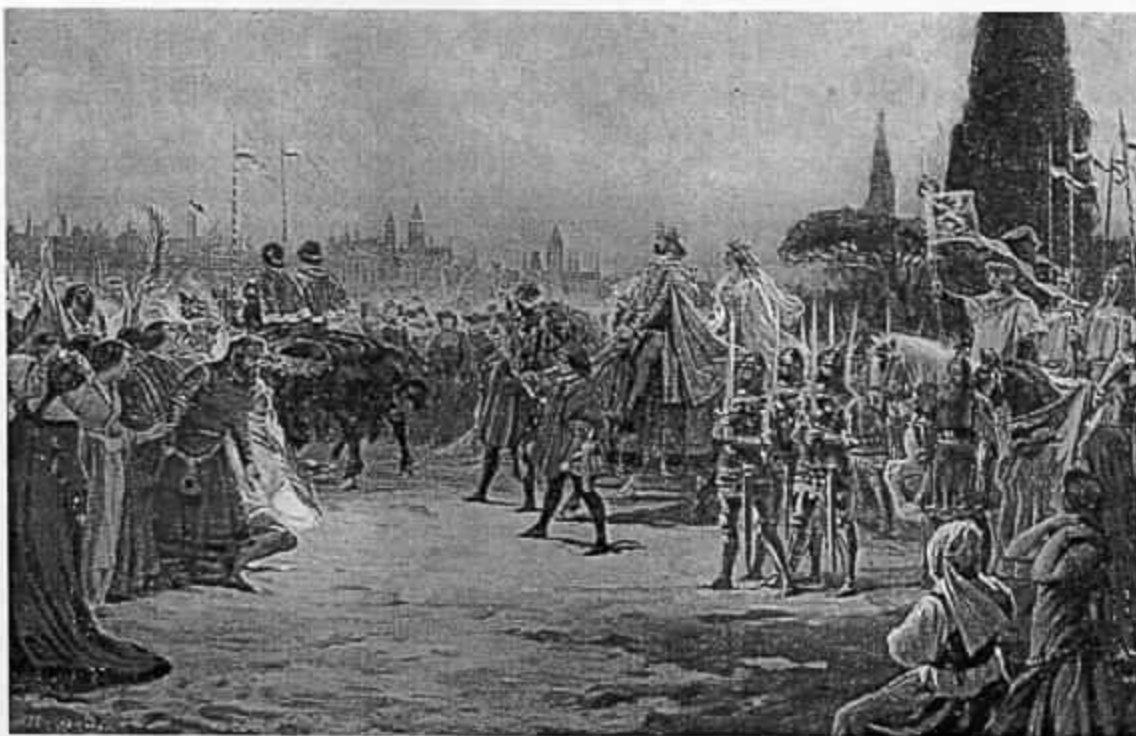
Po vyhlášení nového ustanovení mnozí svou živnost loupežníka a zločince ukončili.

Na tomtéž sněmu dospěli jeho účastníci ke shodě, aby poddaní, kterým se doposud na zemském soudu dostávalo málo nebo žádné spravedlnosti, dostali náležitou spravedlnost a její přiměřené vykonávání vůči bohatým a jakýmkoliv pánům. Proto se stalo, že někteří mocní a urození páni byli na naléhání poddaných pohnáni k zemskému soudu, dostavili se a skutečně se podrobili rozsudku.

Karel IV. velmi často osobně předsedal soudům. Svůj hněv obracel zvláště proti těm, kteří takové zločince a lupiče chránili a podporovali. Projížděl královstvím a mnohokrát pevnosti zločinců dobyl, vypálil a do základů rozbořil.

*„Ba i jakéhosi rytíře Jana, řečeného Pancíř, jehož předtím týž císař sám opásal rytířským pásem, pro lupičství zajal na hradě Žampachu, a vlastníma rukama oběsil.“*⁶ Stalo se tak v červenci 1356.

Stejně jako králům přemyslovské dynastie, tak ani Karlovi IV. se nepodařilo kodifikaci práva prosadit. V navrhovaném zemském zákoníku z let 1350-1351, známého pod pozdějším názvem *Maiestas Carolina*, chtěl upevnit moc panovníka v českém státě. Překročil však únosnou mez prosazováním omezení některých práv šlechty a snahou zastavit živelný rozmach její politické moci.⁸ Naopak, nebývalým úspěchem byla Zlatá bula z roku 1356, která představuje jeden z nejvýznamnějších říšských zákonů, jenž platil až do roku 1806.

Vjezd Karla IV. s manželkou Annou Svidnickou ke korunovaci do Říma roku 1355.

Adolf Liebscher⁹ In: KOL. *Historie českého národa v obrazech*. Terezín : V. Kovařík, s. d.

⁶ KRABICE Z WEITMILE, Beneš. Kronika pražského kostela. Kniha čtvrtá. In: KOL. *Kroniky doby Karla IV.* Praha : Svoboda, 1987, s. 231.

⁷ Tamtéž, s. 252-253.

⁸ KOL. *Přehled dějin Československa*. Díl I/1 - do roku 1526. Praha : Academia, 1980, s. 313.

⁹ Adolf Liebscher (1857-1919), český populární malíř 80. a 90. let 19. století patřící ke generaci Národního divadla.

Vraťme se však ke zprávám o našem negativním hrdinovi a k zásadní informaci, která do dnešních dní žije svým osobitým životem.

*„Ale i jednoho rytíře, Jana řečeného Pancéř, kterého sám dříve opásal rytířským pásem, zajal při jeho lotrovství na hradě Žampachu a vlastníma rukama oběsil.“*¹⁰

Pozdější pověsti pozměnily rytířský pás ve zlatý řetěz a přidaly Pancéřovi původ „ze Smojna“, někdy též Smanickému. Odkud náš Jan pocházel, není prokázáno. Podle záznamů se lze dočíst, že Pancířové ze Smojna byl nižší šlechtický rod z oblasti Zákup na severu Čech a byl znám z 13. až 15. století. Kupodivu názor na lokalitu Smojna bývá jednotný - není dosud přesně známo, stále ještě topograficky neumístěné. Ottův slovník naučný uvádí, že bývalo kdysi tvrzí v bývalém boleslavském kraji, původně sídlem rytíře ze Smojna.¹¹ Existují názory, že jde o sídlo u Velenic, nebo 3 km vzdálených Zákupech ještě před založením zámku.¹² August Sedláček poznamenal, že „není zjištěno, jestli Jan Pancíř z rodu vladků ze Smojna pocházel“.¹³

Pancéřova poprava byla se stala v průběhu staletí legendou rozšířenou o smyšlené podrobnosti. Mezi pověsti patří i údajné pověšení na zlatém řetěze darovaném králem. Omyl vznikl ze zmínky o rytířském opásání.¹⁴ V Ottově slovníku naučném se dočteme, že Karel IV. nechal popravit Pancíře s celou jeho čeládkou na hradním nádvoří.¹⁵

Lidové přísloví „Brní jako Pancéřova košile“ bylo používáno ještě v 17. století, charakterizovalo bojechtivé a k boji se chystající lidi, obsahovalo také narážku, že chodil neustále v brnění.¹⁶ Pancéřova osobnost upoutala rovněž romantickou a realistickou poezií.¹⁷

Ve 14. a 15. století žili ještě dva loupeživí rytíři, a to Mikuláš z Potštejna a Jan Kolda ze Žampachu. Mnohdy se jejich osudy mylně mísí a události s nimi spojené různě přikrášlují a upravují.

František Palacký sledovanou dobu a událost uvádí skutečností o první a největší péči, jež směřovala k věčnému zamezení všeliké libovůle a všeho násilí ve státu. „Ale dříve než se český sněm sešel, viděl se císař nucen zakročiti také jinou cestou k obnovení a pojištění veřejného pokoje v zemi. Za jeho nepřítomnosti na několika místech, zvláště v Litoměřicku a Hradecku, se shlukly ozbrojené roty loupežnické. Zejména z hradu Žampachu rytíř Jan ze Znojma¹⁸ veliké působil lidu pokojnému žádavy, netoliko kupecká zboží, ale i lidi zajímaje a výkupné na nich vydíraje. Poněvadž chodil stále obrněný, slul u lidu obyčejně jen „Pancéř“; pro udatnost neobyčejnou byl dříve od Karla IV. na rytířství pasován i poctěn zlatým řetězem. Nyní, když císař sám vydal se proti němu do pole, podařilo se netoliko přemoci rotu jeho, ale i jeho samého zajmouti a uvězniti; když pak ho přivedli před Karla, hodil mu tento provaz, jímž oběšen býti měl, okolo krku, pravě, že nemívá vždy zlatých řetězků na rozdávání. A s podobným důrazem zachoval se i k jiným toho druhu zločincům, až do konečného jejich vyhlazení.“¹⁹ Z Palackého vychází i nadšenec regionální historie prvního Sboru pro záchranu hradu Lanšperka v Ústí nad Orlicí Jaroslav Pírk.²⁰ Regionální historik František Musil Palackého vidění události mylně propletl s popisem Beneše z Weitmile.²¹

August Sedláček ve svém vrcholném díle o českých hradech, tvrzcích a zámcích byl podstatně stručnější. Konstatuje, že nepokoje, které se v orlickém kraji rozhořely v roce 1338 a 1339, se zopakovaly, když sídlil na Žampachu Jan ze Smojna, Karlem IV. pasovaný na rytíře.²²

Historik Josef Šusta odkazuje ve svém díle na kroniku Beneše z Weitmile a neopomíjí kořistnickou žádostivost, jež se stala metlou země, existenci mnohočlenných lupičských band, které lapaly movitější

¹⁰ Překlad latinského textu: Sed et militem quendam, Iohannem dictum Panczer, quem ipse imperator pridem baltheo militari precinxerat, captum in castro Zantpach in latrociniiis propriis manibus suspendit. - Šlechtici a světci v pověstech. Šlechtici v pověstech. Jan Pancéř ze Žampachu. In: TRÍŠKA, J. *Osobnosti podorlické literatury*. Ústí nad Orlicí: OFTIS s. r. o. Ústí nad Orlicí a Okresní muzeum ve Vysokém Mýtě, 1996, s. 185.

¹¹ Ottův slovník naučný. Díl 23, Praha: J. Otto, 1905, s. 525.

¹² https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Pancířové:ze_Smojna&oldid=13377670, [02.05.2016].

¹³ [https://cs.wikipedia.org/wiki/Velenice_\(hrad\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Velenice_(hrad)), [02.05.2016].

¹⁴ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého*. Díl 2 - Hradecko, 3. vydání, Praha: Argo, 1995, s. 125.; Tentyž závěr vyslovil ŠUSTA, Josef. Karel IV. Za císařskou korunu 1346-1355. In: KROFTA, Kamil (redig). *České dějiny*. Díl 2, část 4, Praha: Jan Laichter, 1948, s. 399.

¹⁵ KROFTA, Kamil (redig). *České dějiny*. c. d., s. 398-399.

¹⁶ Ottův slovník naučný. Díl 27, Praha a Litomyšl: Ladislav Horáček - Paseka, Argo, 2002 [Fotoreprint původního vydání z roku 1908], s. 753.

¹⁷ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého*. c. d.; TRÍŠKA, J. *Osobnosti podorlické literatury*. c. d., s. 185.

¹⁸ TRÍŠKA, J. *Osobnosti podorlické literatury*. c. d., s. 185.

¹⁹ Omyl, pravděpodobně přepis.

²⁰ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. Díl 2 (od roku 1253 až do roku 1403), Praha: L. Mazáč, 1939, s. 337.

²¹ PÍRKL, Jarka. Po zapomenutých cestách. Hrad Žampach a Chudoba. In: *Letopisy kraje a města Ústí nad Orlicí*, 1937, č. 2, s. 41-42.

²² MUSIL, František. Hrad Žampach - pověsti a skutečnost. In: *Ústecký kulturní zpravodaj*, 1969, č. 3, s. 23.

²³ SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého*. c. d.

lidi pro vydírání výkupného a které dokonce spolupracovaly se sobě rovnými v zahraničí.²³ Zajetí lidé na cestách byli drženi na tvrzích a hradech až do zaplacení tučného výkupného. Mezinárodní tlupy se vzájemně podporovaly a zajatce odvlékaly z Čech třeba do Rakous i naopak, kde je beztravně věznily, dokud nedostaly, co chtěly.²⁴

Nejednota v odborné literatuře panuje v určení, kdy to vlastně císař přijel Pancíře oběsit.

Po Karlově triumfálním návratu do Čech z Říma v srpnu 1355 je nedostatek informací (1355 vrchol delší zahraniční cesty trávající od srpna 1353, 5. dubna o velikonoční neděli proběhla císařská korunovace Karla a jeho manželky Anny Svídnické v Římě ve svatopeterské bazilice,²⁵ 15. srpna triumfální návrat do Prahy).

Rozšířeným nepravostem v království měl zamezit svolaný velký sněm knížat, pánů, urozených, vladkyň a měšťanů patřících ke koruně Českého království, jehož výsledkem měl být zmiňovaný nový zákon. Bezesporu veledůležitý úkol. Svatováclavský sněm v Praze se sešel 28. září a 6. října 1355 Karel IV. zákoník *Maiestas Carolina* odvolává. Na přelomu dubna a května 1356 řeší odboj Rožmberků, s kterými uzavírá dohodu 21. června. V červenci jedná s Habsburky ve Vídni a na konci srpna odjíždí z Prahy na říšský sněm do Met, které opustil až 8. ledna 1357 ve směru do Cách, aby jako císař zasedl na starobylý stolec Karla Velikého, jehož památku uctil darováním koruny.²⁶

Nejnovější poznatky datují vypořádání se s činností Jana ze Žampachu, zvaného Pancíř, skutečně až do roku 1356,²⁷ nejpravděpodobněji v červenci 1356.²⁸

Téhož roku se podařilo realizovat směnu lanšperského panství, v níž se Karel IV. angažoval. Lanšpersko přešlo od zbraslavských cisterciáků do držby nově založeného litomyšlského biskupství. Trhové smlouvy byly sepsány až o dva roky později po bedlivém papežském prozkoumání a svolení. Odtud je už jen krůček ke spekulaci o návštěvě císaře a českého krále Karla IV. na lanšperském hradě, bývalém královském zboží, centru rozsáhlého a právě převáděného panství. Lanšperk se pro Karla IV. stal na krátkou dobu potřebným zázemím.

Jan Pancíř Smanický ze Žampachu je hrdinou pověstí, pohádek i divadelních her. Přečíst si můžeme například *Jana Pancíře Smanického ze Žampachu od Stanislava Dvořáka*²⁹ a *Pověst o strašném rytíři Janu Pancíři ze Smojna od Eduarda Petišky*,³⁰ *Zlatý řetěz rytíře Pancíře od Otomara Dvořáka*, někdy pod názvem *Pověst o strašlivém loupežníkovi Pancíři ze Smojna*. Dvořákově se staly podkladem základní informace *Františka Palackého* a *Pověsti českých hradů a zámků Josefa Pavla*.³¹ *Pověsti* a *pohádky* jsou psané bezesporu se záměrem humoru. Vyznívá tak Jan Pancíř od Prokopa Chocholouška.³² Chocholouškova pověst se stala předlohou 70 minutové inscenace divadla Bořivoj³³ pod názvem *Rytíř*. *Loupeživý pán* je zde představitelem rytířské ctnosti, obhájcem lidské svobody a ochráncem poddaných.³⁴

²³ ŠUSTA, Josef. Karel IV. Za císařskou korunou 1346-1355. In: KROFTA, Kamil (redig). *České dějiny*. Díl 2, část 4, Praha: Jan Laichter, 1948, s. 398-399.

²⁴ FIALA, Zdeněk. *Předhusitské Čechy 1310-1419. Český stát pod vládou Lucemburků 1310-1419*. Praha: Svoboda, 1968, s. 142.

²⁵ Od chvíle ukončení korunovačního obřadu začal český a římský král používat v císařském titulu jméno s pořadovým číslem čtvrtý. Pořadové číslo připomíná Karlovy předky z rodu Karlovců, kteří byli nositeli stejného jména mezi římskými císaři.

²⁶ Do dnešních dnů je Karlovou korunou korunována hlava relikvie Karla Velikého.

²⁷ BOBKOVÁ, Lenka. *Velké dějiny zemí Koruny české*. Sv. IV. a (1310-1402), Praha a Litomyšl: Paseka, 2003, s. 308.

²⁸ KRABICE Z WEITMILÉ, Beneš. *Kronika pražského kostela*. Kniha čtvrtá. In: KOL. *Kroniky doby Karla IV*. Praha: Svoboda, 1987, s. 252-253.; Stejný rok je uveden i v *Ottově slovníku naučném - Ottův slovník naučný*. Díl 27, Praha a Litomyšl: Ladislav Horáček - Paseka, Argo, 2002 (Fotoreprint původního vydání z roku 1908), s. 753. August Sedláček údaj datuje rokem 1355 - SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého*. c. d.; Tomáš Durdlík tento údaj přebírá - DURDLÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*. Praha: Libri, 1999, s. 639.; Regionální historik František Musil datuje vojenskou výpravu na podzim 1355 nebo na jaře či v létě 1356 - MUSIL, František. *Východní Čechy v době vlády Lucemburků. Východní Čechy a Karel IV*. In: KOL. *Dějiny východních Čech. V pravěku a středověku (do roku 1526)*. Praha: NLN, s. r. o., 2009, s. 393. TÝŽ. *Hrady, tvrze a zámky okresu Ústí nad Orlicí*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 1995, s. 97.

²⁹ DVOŘÁK, Stanislav. *Pověsti Rychnovska*. Rychnov nad Kněžnou: Okresní osvětový sbor, 1939, s. 50-52.; 2. vyd. Rychnov nad Kněžnou: Uniprint, 2014.; *Zde se dočteme i o Janu Koldovi ze Žampachu* (s. 53), o Mikuláši z Potštejna (s. 54), o Karlu IV. (s. 50), k naší radosti autor nezapomněl a do sbírky zařadil pohádku *Jak čerti z Lanšperka na Žampach stavěli most* (s. 111).

³⁰ PETIŠKA, Eduard. *Čtení o hradech, zámcích a městech*. 2. vydání, Praha: Albatros, 1989.; PETIŠKA, Eduard. *Čtení o hradech, zámcích a městech*. 5. souborné vydání, Praha: Ottovo nakladatelství, 2007.

³¹ <http://www.pevnost.cz/article.php?IDClanek=364>, [02.05.2016].

³² http://www.pisecna.zamberk.cz/ves_cz/historie/pancir.htm, [02.05.2016].; PAVEL, Josef. *Pověsti českých hradů a zámků*. Praha: XYZ, 2011.

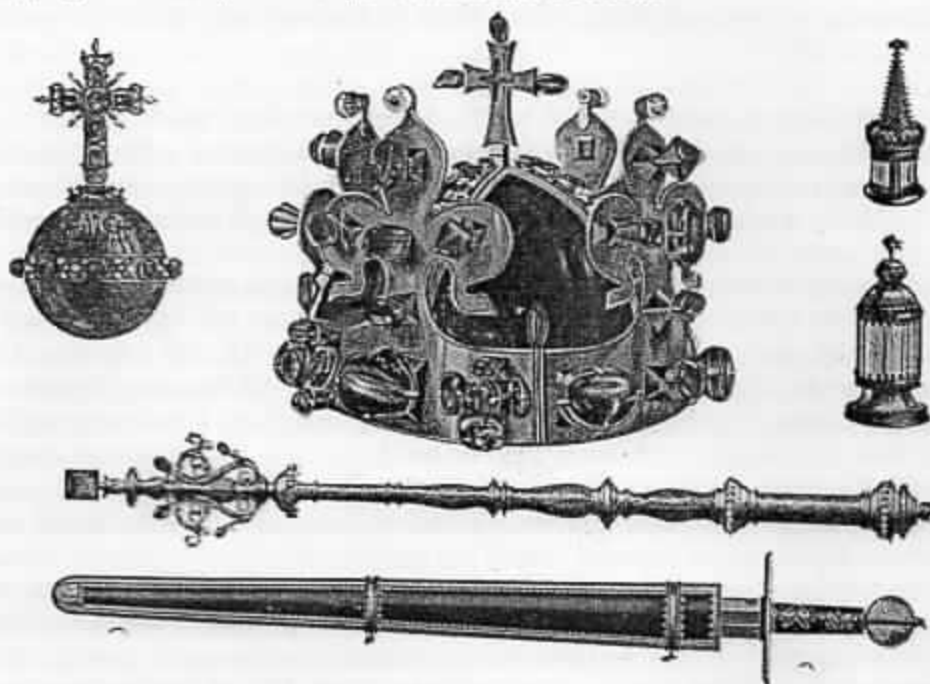
³³ CHOCHOLOUŠEK, Prokop. *Jan Pancíř*. In: VELKOBORSKÝ, Jan Petr. *Zlatá kniha historických příběhů*. 2 sv., Praha: Albatros, 1975-1977.

³⁴ http://vacy.parcon.cz/history/jan_pancer.html, [02.05.2016]; CHOCHOLOUŠEK, Prokop. *Jan Pancíř: historická povídka z dob Karla IV*. Praha: Bursík a Kohout, 1900.

³⁵ Divadlo Bořivoj, založené v roce 1992, je profesionální nezávislá skupina, která využívá různé formy divadla, a to loutkové, činoherní, divadlo ve výchově, improvizaci, hudbu. Inscenace jsou určeny pro děti a mládež. Hry vznikají jako divadlo autorské a divák je vtažen do hry vlastní aktivitou, nebo možností komentování a doplňování hry na jevišti. <http://www.divadloborivoj.cz/o-divadle>, [02.05.2016].

³⁶ <http://www.divadloborivoj.cz/rytir>, [02.05.2016].

Pancéř ze Žampachu - loupeživý rytíř od Jiřího Scheinera neopomněl nejmenší diváky. Vznikla tak rytířská hra o pěti jednáních s proměnou pro české loutkové divadlo.³⁵

České korunovační klenoty jsou symbolem české samostatnosti a státnosti. Královské jablko a žezlo pochází z 1. poloviny 16. století a bylo vyhotoveno na zakázku pro Ferdinanda I. Součástí českého korunovačního souboru se obě insignie staly v průběhu 17. nebo 18. století.

A co vyslovit na závěr k počtě velikána českých dějiny Karla IV.?

Českého panovníka, označovaného za Otce vlasti, trefně charakterizoval brilantní znalec lucemburských vládců Jiří Spěváček.

Jako každá velká osobnost byl i Karel IV. značně zainteresován na tom, aby jeho vláda byla v současnosti a zvláště v budoucnosti hodnocena kladně. Proto úzkostlivě dbal na to, aby obraz o jeho životě a činnosti byl prost jakýchkoliv kazů a mohl sloužit jako zářný příklad budoucím generacím. Tato touha, vždy vlastní panovníkům, u Karla IV. dorostla až nezřízených rozměrů a blížila se rozsahem i formou vlastní morální karikatuře.³⁶

Karel IV. se zpravidla necítil vázán světskými zákony ani desaterem starozákonních přikázání, tím méně pak příkazy církve. V politické praxi tvrdě a bezohledně sledoval vlastní cíle bez jakékoli, byť jen zdánlivé aplikace teoretických zásad křesťanského náboženství.³⁷

„Karel IV. byl odchovancem své epochy, drsné, bezohledné a nebezpečné, byl jejím věrným zrcadlem. Chtěl-li v ní obstát jako osobnost, politik a budovatel pevného českého státu, jeho suverénního postavení v římské říši, a přinést evropskou kulturu v českém prostředí k takovému zenitu, že mohla vydat plody umění, jimž se obdivujeme dodnes, musel přijmout podmínky boje a zbraně, jako mu jeho doba vtiskla do ruky. Musel jich používat daleko chytřeji a využívat všech ideologických a politických zbraní svých odpůrců a nepřátel proti nim samým.

Čistým může sotva být ten, kdo musí bojovat proti úkladům, vedeným nečistými prostředky.

Třebaže celým svým životem a dílem sloužil subjektivně především své osobní slávě, síle své dynastie a její mocenské základny, českého státu, objektivně povznesl právě český stát na vrchol jeho života politického, sociálního a kulturního.

³⁵ SCHEINER, Jiří. *Pancéř ze Žampachu - loupeživý rytíř. Rytířská hra o pěti jednáních s proměnou*. Praha: Jos. R. Vilímk, 1932. Knihovna českých loutkářů, č. 258.

³⁶ SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. c. d.*, s. 562-563.

³⁷ Tamtéž, s. 563.

Nejcennější přitom však bylo, že své rodné zemi zachoval během celé své vlády mír a umožnil jí svobodný kulturní rozvoj.³⁸

Použité zdroje:

BOBKOVÁ, Lenka. *Velké dějiny zemí Koruny české. Sv. IV. a (1310-1402)*. Praha a Litomyšl : Paseka, 2003.; BOBKOVÁ, Lenka - BARTLOVÁ, Milena. *Velké dějiny zemí Koruny české. Sv. IV. b (1310-1402)*. Praha a Litomyšl : Paseka, 2003.; DVOŘÁK, Stanislav. *Pověsti Rychnovska. Rychnov nad Kněžnou : Okresní osvětový sbor, 1939.*; DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*. Praha : Libri, 1999.; FIALA, Zdeněk. *Předhusitské Čechy 1310-1419. Český stát pod vládou Lucemburků 1310-1419*. Praha : Svoboda, 1968.; FILIP, Dominik. *Pověsti ze severovýchodních Čech*. In: *Národopisný věstník československý*, 1923, č. 16, s. 116-133, 1924, č. 17, s. 77-90.; CHDOCHOLOUŠEK, Prokop. *Jan Páněel : historická povídka z dob Karla IV*. Praha : Bursík a Kohout, 1900.; KAVKA, František. *Karel IV. Historie života velkého vládaře*. Praha : Mladá fronta, 1998.; KOL. *Dějiny východních Čech. V pravěku a středověku (do roku 1526)*. Praha : NLN, s. r. o., 2009.; KOL. *Historie českého národa v obrazech. Terezín : V. Kovařík, s. d.*; KOL. *Kdo byl kdo v našich dějinách do roku 1918*. Praha - Libri, 1996.; KOL. *Kroniky doby Karla IV*. Praha : Svoboda, 1987.; KROFTA, Kamil (redig). *České dějiny. Díl 2, část 4*. Praha : Jan Laichter, 1948.; MUSIL, František. *Hrad Žampach - pověsti a skutečnost*. In: *Ústecký kulturní zpravodaj*, 1969, 3, s. 23-24.; MUSIL, František. *Hrady, tvrze a zámky okresu Ústí nad Orlicí*. Ústí nad Orlicí : Grantis, 1995.; *Ottův slovník naučný. Díl 23*. Praha : J. Otto, 1905.; *Ottův slovník naučný. Díl 27*. Praha a Litomyšl : Ladislav Horáček - Paseka, Argo, 2002 (Fotoreprint původního vydání z roku 1908).; PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě. Díl 2. (od roku 1253 až do roku 1403)*. Praha : L. Mazáč, 1939.; PAVEL, Josef. *Pověsti českých hradů a zámků*. Praha : XYZ, 2011.; PETIŠKA, Eduard. *Čtení o hradech, zámcích a městech. 2. vydání*. Praha : Albatros, 1989.; TÝŽ. *Čtení o hradech, zámcích a městech. 5. souborné vydání*. Praha : Ottovo nakladatelství, 2007.; PIRKL, Jarka. *Pa zapomenutých cestách. Hrad Žampach a Chudoba*. In: *Letopisy kraje a města Ústí nad Orlicí*, 1937, č. 2, s. 37-42.; SCHEINER, Jiří. *Páněel ze Žampachu - loupeživý rytíř. Rytířská hra o pěti jednáních s proměnou*. Praha : Jos. R. Vilímek, 1932. *Knihovna českých loutkářů, č. 258*.; SPĚVÁČEK, Jiří. *Karel IV. Život a dílo (1316-1378)*. Praha : Svoboda, 1979.; TRÍŠKA, Josef. *Osobnosti podarlické literatury*. Ústí nad Orlicí : OFTIS s. r. o. Ústí nad Orlicí a Okresní muzeum ve Vysokém Mýtě, 1996.; VELKOBORSKÝ, Jan Petr. *Zlaté ániho historických příběhů. 2 sv.*. Praha : Albatros, 1975-1977; <http://www.divadloborivoj.cz>, [02.05.2016]; http://vacy.parcon.cz/history/jan_pancer.html, [02.05.2016]; <http://www.pevnost.cz/article.php?idClanek=364>, [02.05.2016]; http://www.pisecna.zamberk.cz/ves_cz/historie/pancir.htm, [02.05.2016]; https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Pancifov%C3%99e_5e_Smojna&oldid=13377670, [02.05.2016]; [https://cs.wikipedia.org/wiki/Velenice_\(hrad\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Velenice_(hrad)), [02.05.2016]; Úvodní stránka: *Busta Karla IV. ze střední části vnitřního triforia (ochazu v dolní části horních tzv. bazilikálních oken) pražské katedrály sv. Víta, Václava a Vojtěcha*. foto https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/47/Busta_Karel_IV.jpg

Josef Mathauser

In: KOL. *Historie českého národa v obrazech*. Terezín : V. Kovařík, s. d.

Položení základního kamene císařem Karlem IV. k novému kamennému mostu na místě poškozeného mostu Juditina v den mimořádně příznivého horoskopu.

1 3 5 7 9 7 5 3 1

1357 = rok
 9 = den
 7 = měsíc
 5 = hodina
 31 = minut

Konjunkce Saturna (největší zlo) a Raka (největší dobro) se Sluncem. Zlo je kompenzováno nejvyšším trumfem - dobrem. Část oblohy pod horizontem, která teprve vycházela 9. července 1357, byla v ascendentu souhvězdí Lva - heraldického symbolu českých králů a astrologického vládce Prahy a Čech. V 5 hodin 31 minut ráno vycházel symbol velkých činů a války Mars.

³⁸ Tamtéž, s. 564.

Přátelská setkání Neukölln (Berlín) - Černovír (Ústí nad Orlicí)

Matouš Pořícký

Je ověřené, že nejlepšími prostředky ke vzájemnému poznávání lidí jsou kultura a sport. Jsou-li navíc okořeněné humorem a nadsázkou, všechny možné hranice zmizí. A právě proto má černovířské Rolování slámy svoji každoroční neopakovatelnou atmosféru.

Je téměř symbolické, že se netradiční srpnové sportovní a společenské klání může konat také v jedné z částí města Ústí nad Orlicí v Černovíru (Tschernowier).

První písemná zmínka o Černovíru pochází z roku 1544. Jeho území bylo součástí panství Lanšperk, patřící k nedalekému královskému hradu. Vesnice se nachází na levém břehu Tiché Orlice. Od roku 1850 se stala samostatnou a samosprávnou obcí. Její částí byla také ves Oldřichovice (Dreihöf) s osadou Hutvald. V roce 1891 byly Oldřichovice od Černovíra odděleny. Černovír byl s městem Ústí nad Orlicí sloučen od 1. července 1974.

Dramatické události konce 30. let a válečné období první poloviny 40. let minulého století vyústily ve vysídlení Němců a dosídlení československým obyvatelstvem. Jejich společným úsilím bylo hledání nového místa k životu - svého nového domova. Ztráta a nalezení.

Podobný osud potkal i pobělohorské exulanty, kteří odešli z okolí Horní Čermné a svoji cestu budoucnosti našli v Českém Rixdorfu, součásti Neuköllnu.

Bezesporu tíživá zkušenost bez ohledu na historická období. Osobně si vůbec nedovedu představit být v podobné životní situaci. Možná právě proto hledáme odpovědi na některé otázky, snažíme se naši minulost a její souvislosti pochopit. Určitě nám k tomu pomáhá naše vzájemné setkávání. Je o to větší cenností, protože vzniká výlučně z naší svobodné vůle. Chceme se navzájem poznat, potkat a popovídat si. Téměř půl století se komunistická propaganda snažila vytvořit obraz nepřátelských vykořisťovatelů Západu. Jsme nezpochybnitelným důkazem, že záměr nevyšel!

Jsem vděčný za to, že přátelé z Neuköllnu přijíždějí pravidelně do malé vesničky Černovír. Pro mě a její obyvatele je cti a hlavně už očekávanou samozřejmostí, že přijímají naše pozvání.

Představitelé Neuköllnu usilovali o navázání oficiálních vztahů s Ústím nad Orlicí už v roce 1984. Avšak tehdy prý nebyla vhodná mezinárodní politická situace. Komunisté neměli o družbu s kapitalistickým světem zájem. Československá vojenská mise (jakési československé velvyslanectví) ani Ministerstvo zahraničí ČSSR uzavření oficiální družby nedoporučovaly. Ke změně názoru došlo až v roce 1987. Obě jmenované instituce doporučily zahraničnímu oddělení Ústředního výboru Komunistické strany Československa v Praze schválit oficiální družbu měst Ústí nad Orlicí a Neukölln. Družbu schválilo 8. února 1989 předsednictvo Československé společnosti pro mezinárodní styky. Současně bylo doporučeno, aby v rámci dohody o družebních vztazích jmenovaných měst byly družební styky rozšířeny i na okres Ústí nad Orlicí.

Návrh dohody připravily Československá společnost pro mezinárodní styky a Československá vojenská mise po konzultaci na Ministerstvu zahraničí. Vše projednával také sekretariát Krajského výboru Komunistické strany Československa v Hradci Králové. Všechny návštěvy musely být organizovány s vědomím příslušných státních a politických orgánů okresu Ústí nad Orlicí.

Potkalo nás však štěstí. Skutečné a vzájemné vztahy se začaly rozvíjet až po pádu totalitního režimu v Československu bez všudypřítomného komunistického sledování, kontroly a povolování, v době hledání novodobé demokracie, svobody a volnosti člověka.

Nejcennějším výsledkem současnosti je dlouhodobé přátelství.

Sborové listy děkují za podporu a pomoc

rozhoupej město

SKETY

A-CAPELLA JAZZ SEXTET

photo (c) Václav Haláček

Marta Kloučková, Michal Strnad, Petr Wajsar, Štěpán Janoušek, Veronika Vítová, Alice Bauer

Netradiční hudební vánoční přání 2015 a novoročenka 2016 „Dejbuch“, pro kterou se stal základem Lanšperský betlém akademického malíře Adolfa Lachmana, člena Sboru, vznikla z nadšení vokálního sextetu SKETY. Ke dni vydání Sborových listů 7 234 shlédnutí na internetu.

- Dejbuch -

zpěv: sextet SKETY

Tři králové - Kašpar, Melichar a Baltazar: Lukáš Prchal (manažer, zvukař, dirigent, sbormistr, zpěvák)

hudba: Petr Wajsar

zvuk: Bill Hare

koncept/ režie: Marek Bureš

produkce: Lukáš Prchal

koprodukce: ENIAC digital cinema

nahráno: Golden Digital Studio-HIVE, Prague

© 2015, Bathroom Production s. r. o.

Lukáš Prchal, manager of SKETY

+420 776 558 527

lukas@bathroom.cz

Mladí čeští jazzoví zpěváci a muzikanti vzájemně spolupracují a vystupují od roku 2009. V červenci 2014 obdrželi Zlatý diplom a prestižní ocenění The Ward Swingle Award v kategorii Jazz na mezinárodní soutěži Vokal Total v rakouském Grazu. SKETY koncertují v zemích Evropy. V letošním roce jsou zváni na turné po Austrálii a na podzim na turné po Tchaj-wanu, kde se zúčastní festivalu. Název pochází od slova sketovat - jazzový způsob zpěvu - i z obsahu slova samotného. Inspirují se různými hudebními žánry.

Alice Bauer - studovala Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, obor anglistika-lingvistika a fonetika, a klavír na Konzervatoři Jaroslava Ježka. Spolupracuje s jazzovými hudebníky a s Okamžitým Filmovým Orchestrem svého bratra Varhana, kde nazpívala mnoho bratrových filmových hudeb, například kvasibarokní kolorатурní árii do Goyových příznaků Miloše Formana. Od roku 2000 je členkou Originálního pražského synkopického orchestru, který autenticky interpretuje raný jazz 20. století. Překládá do angličtiny a píše v ní i texty.

Štěpán Janoušek - vystudoval hru na trombón na Konzervatoři Jaroslava Ježka a zpěv na VOŠ Jaroslava Ježka. Působí v Big bandu ČRo, Bucinatores big bandu, Mocca Malacco atd. Vyučuje hru na trombón a improvizaci na Konzervatoři Jaroslava Ježka.

Marta Kloučková - Jazz studovala v USA. Na Konzervatoři Jaroslava Ježka studovala muzikál, na Vysoké škole ekonomické v Praze Arts Management a jazzový zpěv na VOŠ Jaroslava Ježka. Založila kapelu Nano Illusions a působí v několika hudebních formacích. Působí jako sólistka Magnum Jazz Bigbandu a vyučuje zpěv.

Michal Strnad - absolvent VOŠ Jaroslava Ježka v oboru jazzový zpěv pod vedením Miriam Bayle a Hany Peckové. Studoval vysokou školu sociální práce a psychoterapii. Hraje a zpívá se svými kapelami Slightly Bended, Backbeats a s Magnum Jazz Bigbandem. Účinkoval v lyrikálu Michala Horáčka Kudykam.

Veronika Vítová - zakladatelka - absolventa VOŠ při Konzervatoři Jaroslava Ježka, studovala jazzovou interpretaci pod vedením jazzové vokalistky Miriam Bayle a techniku zpěvu u operní pěvkyně a profesorky zpěvu Hany Peckové. Spolupracuje s předními jazzovými hudebníky a se svým kvartetem vystupuje v jazzových klubech po celé České republice. Mimo jazz se věnuje staré hudbě s komorním tělesem Musica Malinconica, které interpretuje hudbu renesance a raného baroka. Příležitostně zpívá s Kühnovým smíšeným sborem.

Petr Wajsar - skladatel, aranžér, hráč, zpěvák, baskytarista a korepetitor, dirigent komorního pěveckého spolku pražských dobrovolných žhářů. Pro české skladatele a interprety organizuje pravidelné koncerty z děl posluchačů. Je spoluautorem muzikálu Pornohvězdy, který mu vynesl nominaci na cenu Alfréda Radoka za rok 2010. Se smyčcovým kvartetem Epoque a zpěvačkou Gabrielou Vermelho založil hudební seskupení EWaVe, je činný ve vokálně-instrumentálním souboru Mandelbrotovy Kostičky. V roce 2008 obdržel cenu OSA jako nejhranější mladý skladatel vážné hudby.

photo (c) Václav Haláček

Petr Wajsar, Veronika Vítová, Alice Bauer, Marta Kloučková, Štěpán Janoušek, Michal Strnad

Jednatel Sboru Dušek děkuje za poskytnutí fotografií a povolení jejich zveřejnění Lukáši Prchalovi.

SBOROVÉ LISTY.

Příležitostník Sboru pro záchranu hradu Lanšperka, občanské sdružení

Adresa: Sbor pro záchranu hradu Lanšperka, Lanšperk 55, 562 01 Ústí nad Orlicí 1, <http://www.lansperk-sbor.cz>
e-mail: sbor.lansperk@seznam.cz, e-mail pochody: pochody.lansperk@seznam.cz, **Správní rada:** Mgr. René Klimeš, Doc. Ing. Ladislav Maixner, CSc., Ing. Leoš Motl, Mgr. Marek Skalický, JUDr. Eva Vaňková. **Jednatel:** Radim Dušek a dr. Ing. Libor Kubišta. **Kontrolor:** Věra Šilarová. **Technická redakce:** Dalibor Adam, Radim Dušek, Matouš Pořícký. Podepsané příspěvky nemusí odpovídat stanoviskům správní rady, za obsah odpovídají autoři. Rukopisy a fotografie se nevracejí. Vyšlo bez jazykové redakce. /Neprodejné/. Všechny Sborové listy jsou elektronicky přístupné na shora uvedených internetových stránkách.

© Sbor pro záchranu hradu Lanšperka, občanské sdružení

Tento výtisk byl vydán 14. května 2016.

Tyto Sborové listy, příležitostník Sboru pro záchranu hradu Lanšperka, občanského sdružení, nebyly a nejsou podporovány Evropskou unií.